

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

OEKUMENE

(7)

Kritische geluiden

Voor we een poging doen onze eigen kritiek ten aanzien van de Wereldraad samenvattend te omlijnen, willen we enkele kritische geluiden laten horen voor een deel van insiders en voor een deel van sympathisanten met de Wereldraad.

Gunther Gassmann, hoogleraar aan het „Instituut voor oecumenisch onderzoek” te Straatsburg heeft enige tijd geleden de klachten in herinnering gebracht die er zijn over bureaucratie en technocratie bij de oecumenische instituten, die de wereld overstelpen met besluiten en projecten, welke vooral aan de papierindustrie ten goede zouden komen. Het gevaar bestaat dat de omvang van deze wereldorganisatie de leiding boven het hoofd gaat groeien en dat de wereldcongressen zoals te New Delhi en Uppsala zulke massale bijeenkomsten worden, dat het onmogelijk wordt daarmee nog vruchtbaar werk te doen.

Massaliteit

Te verwonderen is deze ontwikkeling niet. Massaliteit brengt altijd en overall, in en buiten christelijke kringen mee, dat de leiding komt te berusten in de handen van een elite van theologen of figuren die de aanleg hebben (kerk)vorst te worden. Dit is een ontwikkeling waaraan niet te ontkomen is. Intussen is het leiderschap van een elite in wezenlijke strijd met het waarlijk gemeente, kerk van Christus zijn. Het verdraagt zich niet met het priesterschap van alle gelovigen dat de reformatorische christenen in onderscheid van de r.k. kerk allemaal belijden. Eigenlijk betekent massaliteit de doodsteek voor de kerk als gemeenschap van ware Christusgelovigen.

Dit is al te constateren wanneer plaatselijke kerken zo omvangrijk worden dat ze een of meer duizenden leden tellen. Nog duidelijker is dit verschijnsel manifest in de zogenaamde volkskerken zoals die in de Scandinavische landen bestaan. Daar is de massa echt in naam christen. De kerk dat zijn enkele bekende theologen die geacht worden de miljoenen leden-in-naam te vertegenwoordigen. De kerk wordt daar noch democratisch noch aristocratisch geregeerd. Het is een heel merkwaardige vorm van kerk-zijn. En elite van „vakmensen”, van vaktheologen maakt de dienst uit. Dat heet „kerk”, maar het heeft weinig meer te maken met de gemeente zoals de Here ons daarvan spreekt in zijn Woord. Men zou fundamentele kritiek op de hantering van het begrip „kerk” in de oecumenische beweging en in de Wereldraad op dit punt diep schriftuurlijk kunnen inzetten. Wat verstaat men onder kerk in deze kringen? Niet meer wat de Schrift ons over de gemeente van Christus openbaart.

Soortgelijk is de ontwikkeling met betrekking tot de leiding ook in de miljoenen leden tellende Methodisten- en Baptistenkerken in

de Ver. Staten. Een elite van vaktheologen heeft ook daar de leiding en de representatie helemaal in handen.

Falen

Prof. dr C. van der Woude heeft in het Gereformeerd Weekblad van 20 november 1970 geschreven dat het een onweersprekelijk feit is, „dat de Wereldraad... een betekenisvolle factor kan zijn in het leven van kerk en wereld beide. Het is niet minder duidelijk, dat hij ook gevaar loopt zowel op het ene als het andere terrein te falen”.

Hij memoreerde dat de gereformeerde kerken waartoe hij behoort, zich jarenlang op een distantie van deze organisatie hebben gehouden. De bezwaren richtten zich niet zozeer tegen de basis van de Wereldraad als zodanig. Die was positief en acceptabel, maar wel tegen het dubieus functioneren van deze basis en tegen de confessioneel zeer gemengde samenstelling van de Wereldraad.

De betekenis van de Wereldraad ligt volgens prof. Van der Woude vooral in het feit dat hij een ontmoetingspunt is voor vele kerken, een gesprekscentrum, waar brandende problemen van kerk en wereld worden doorgesproken, een middelpunt ook van interkerkelijke hulpacties.

Onzerzijds tekenen we aan dat het „ontmoetings- en gesprekscentrum” dat de Wereldraad heeft gecreëerd hier een gespreks- en ontmoetingsplaats is niet voor kerken maar voor vele vaktheologen. Men zie wat wij boven over de vertegenwoordiging van vele kerken opmerkten, waarmee we niet het oog hebben op de kerken waartoe hij behoort. Prof. Van der Woude ziet het gevaar van falen van de Wereldraad echter duidelijk.

De confessioneel bonte samenstelling kan maken dat de discussies op de Assemblée's of tot een kakofonie van meningen of tot een unisoon genivelleerd geluid worden, waarin de positieve klanken van de basisformule slechts zwak doorklinken, zegt hij, „En de financiële steunverlening aan vrijheidsbewegingen in Afrika en elders loopt de kans eenzijdig gericht te worden, mogelijk uit reverentie voor machtige aangesloten kerken. Waarom b.v. geen steun aan Papoa's en tot „desperado's” wordende Ambonezen; aan vrijheidsgroepen in Tsjecho-Slowakije, Rusland en andere onder linkse dictatuur zuchtende volken?”

Zijn kritiek wordt voorzichtig gezegd maar is gans niet onduidelijk.

Seculaire Oekumene

Ernstiger is de kritiek die hij heeft op de nieuwste ontwikkeling in de kringen van de Wereldraad. Hij duidt deze nieuwste ontwikkeling aan met de naam die we hierboven plaatsten. Sinds ongeveer 1965 vraagt deze seculaire oekumene de aandacht.

Deze oekumene groeit. Naar een omschrijving van bisschop Leslie Newbigin, de be-

kende zendingsfiguur uit India, is deze nieuwste fase in de ontwikkeling van de oekumene: „een breed verbreid gevoel onder de mensen van alle rassen, dat de mensheid één familie is, en dat elke loochening van deze kennis in de praktijk een misdaad tegen God is.” Daardoor zijn vele christenen tot de opvatting gebracht, „dat de wezenlijke opdracht van onze tijd is de eenheid van de mensheid, en niet die van de kerk te verwerven”.

Men kan de vraag stellen of men bij deze algemeen menselijke beweging nog van oekumene mag spreken. Prof. Bronkhorst heeft er op gewezen, dat het een misbruik van het woord „oekumene” is wanneer men het gelijk stelt met „universeel” zonder naar het ware geloof en de echte gehoorzaamheid te vragen.

Aan het Gereformeerd Weekblad ontleen we dat in de „Lutherische Monatshefte” van april 1970 een brede beschouwing aan deze nieuwe dimensie van de Wereldraad gewijd is. Het schijnt aldus deze beschouwing alsof de traditionele oekumene in een slop is geraakt en een „omvattende consensus over de leer een onrealistisch, onbereikbaar en zelfs ongewenst doel van de oekumene schijnt te zijn.”

Van veel meer belang acht men te komen „tot een gemeenschappelijke dienst van de navolging in de wereld”. Men accentueert dan de „fundamentele eenheid van kerk en wereld, waarbij de kerk zij aan zij met de niet-christelijke krachten streeft naar het gemeenschappelijk doel van een grotere eenheid en welvaart onder de mensen.”

In bescheidenheid merken we op dat de zaden van deze nieuwste ontwikkelingsfase, de secularisering van de oekumene, van de aanvang af aanwezig zijn geweest bij de leidinggevende theologen, in de fase vóór 1948 en in de fase daarna. Het is de uitnemende verdienste van dr Hedegard dat hij in zijn boek over de oekumene gedocumenteerd deze zaden heeft aangewezen en het doet enigszins naïef aan, dat men nu opeens dit als iets heel nieuws in de ontwikkeling van de Wereldraad schijnt op te merken.

In ons tweede artikel hebben wij gezegd dat van het begin af in de Wereldraad sterk vertegenwoordigd was een optimistisch geloof in de mens. Dit optimisme omtrent de mens wortelt in humanistische gedachten en beschouwingen over God - de Vader van alle mensen zonder onderscheid, ook van de ongelovigen - en over de menselijke natuur, als niet geheel verdorven, maar tot een heleboel goeds in staat. Het humanisme onderwerpt zich niet aan het direct spreken van God in de Schriften. In deze nieuwste ontwikkelingsfase komt dit humanisme op een duidelijke wijze aan het licht.

J. Meester - Amsterdam

KERKELIJK *Leven*

Over de noodzaak van een kerkelijke synodale organisatie

(1)

In het nummer van ons blad van 2 juli 1971 stond het volgende berichtje:

— De vergadering van afgevaardigden van kerken, gehouden te Zwolle op 1 mei jl. heeft o.a. een commissie benoemd met de opdracht: „De Kerken te dienen met een onderzoek naar wat de Here in Zijn Woord leert inzake de band, die de gemeenten van Jezus Christus verbindt; en vervolgens de kerken te dienen met voorstellen inzake de wijze waarop en de regelen waarnaar in de toekomst de band die onze kerken verbindt dient te functioneren. Zulks opdat de kerken elkaar te beter tot hulp en steun zullen kunnen zijn en opdat tevens gezamenlijke taken zullen kunnen worden aangevat en volbracht.”

Het berichtje eindigt met een verzoek om geldelijke steun voor het werk van de betrokken 'Commissie F(unctionering) K(erkverband). Een billijk verzoek. Het werk van deze commissie F.K. kost geld. En terecht richt zij zich tot haar opdrachtgeefster(s) om financiële steun.

De opdrachtgeefster(s)

Hier viel het woord opdrachtgeefster of opdrachtgeefsters. Enkelvoud. Of meervoud. Naar keuze.

Wie is dat. Wie zijn dat?

Het bericht zelf spreekt van „de vergadering van afgevaardigden van kerken, gehouden te Zwolle op 1 mei jl.”. Men zou dus moeten spreken van 'opdrachtgeefster'. Enkelvoud. En deze enkelvoudige opdrachtgeefster is dan de Zwolse vergadering van 1 mei. Doch dat was, afgaande op het bericht, niet maar zo een vergadering van personen, maar van afgevaardigden. Die dus handelden naar een opdracht, en wel van kerken. Indien dat zo is, dat de Zwolse samenkomst niet maar een vergadering van particuliere personen, maar van afgevaardigden van kerken geweest is, van gedeputeerden met opdracht en volmacht van hun zedende kerken, dan was het in Zwolle een synode. Niet het 'Convent van Zwolle' maar de 'Synode van Zwolle'. Want een samenkomst van afgevaardigden van kerken is, hoe men het ook keert of wendt, een synode. Want of zulk een synode door getrapte afvaardiging, dus via classes of particuliere synoden, tezamen komt, dan wel rechtstreeks door rechtstreekse afvaardiging van de plaatselijke kerken, dat is een bijkomstige zaak. Dat is een vraag van de 'functionering' van het kerkverband voorzover het de samenkomst en de totstandkoming van kerkverbandelijke vergaderingen betreft.

Welnu: een synodaal kerkverband hebben we dus reeds. We hadden nl. een synode. En de volgende is reeds voorzien. Haar agendum staat ten dele ook reeds vast. Zij zal nl. over de 'functionering' van het kerkverband hebben te beslissen, en dat na ontvangen advies van de Commissie F.K.

Het synodale kerkverband van de in Zwolle op 1 mei vertegenwoordigde kerken is er dus reeds; en het functioneert ook al.

Geen onvriendelijkheid, doch analyse

Niemand moet in bovenstaande opmerkingen iets onvriendelijks lezen, iets van iemand die de leden van de Commissie F.K. een stok tussen de benen wil steken. Integendeel. Ik bedoel vooralsnog niet meer dan een analyse te geven van de feitelijke situatie waarin de vrijgeRaakte kerken zich bevinden. Althans voorzover deze te Zwolle vertegenwoordigd waren. En voorzover deze kerken de Zwolse besluiten 'voor vast en bondig houden.' Want beide zijn mogelijk. Dat er onder ons vrijgeRaakte kerken zijn, die welbewust en met opzet géén afgevaardigden naar Zwolle zonden, óf kerken, die wel op de Zwolse synode vertegenwoordigd waren, maar die na afloop van deze samenkomst zeggen: We staan er niet achter.

G. Visee - Haren (Gr.)

Als er zulke kerken zijn, dan veroorloven we ons een vraag: Zijn dat dan al weer 'Vrijgemaakte kerken-buiten-verband'? Niet slechts buiten het Hoogeveense, maar ook buiten het Zwolse verband?

We geloven dat het stellen van deze vragen zinvol is. Want ze kunnen helpen bij de zo nodige zelfkritiek: Wáár zijn we mee bezig en wát zijn we aan het doen? En het is goed deze vragen publiek te stellen.

Men zou de vraag kunnen opwerpen of het zakelijk juist en elegant is deze vragen op te werpen terwijl de Commissie F(unctionering) K(erkverband) druk aan de studie is. Iemand herinnerde mij aan een eens in ander verband gebruikte uitdrukking: dat men een broedende kip niet moet storen. Maar het is mijn bedoeling niet te storen, maar met de commissie mee te denken en de broeders te helpen. Dat mag toch? In een zaak, die alle kerken raakt. En die ons allemaal aangaat? Een beetje 'inspraak'? Het is beter op tijd te spreken dan later het verwijt te horen niet tijdig gesproken te hebben. Het was vroeger gewoon dat zaken, die ter synode zouden dienen, publiek in de pers te bespreken. Pas in de dagen van de beruchte synoden van de dertiger en veertiger jaren deden klanken opgeld van: dat je een broedende kip niet storen moet; dat het zoal niet verboden dan toch gevaarlijk is met de bestuurder te spreken; toen vroegen synodale heren: Rijjijofrijik?

☆☆☆

Kerkverband, kerkverbond; en kerkgemeenschap

Het zal bij een en ander ook goed zijn ons taalgebruik eens kritisch te bezien.

De term 'kerkverband' is zo langzamerhand erfelijk belast en onbruikbaar geworden. Immers de praktijk is dat de term 'kerkverband' gebruikt wordt voor een organisatie, een bond, een verbond, een unie of wat dan maar ook, van plaatselijke kerken. Dat verband, die organisatie, die bond, dat verband, die unie IS er. Of er een classis, een particuliere, een generale synode, een bondsdag, een verbondsvergadering gehouden

wordt, een uniedag, ja dan nee, elke plaatselijke kerk behoort bij dat verband, is deel van die organisatie, aangesloten bij de kerkenbond, lid van de unie. En zo voort.

Dat kan natuurlijk.

Maar het is de vraag of dat juist is.

De kerkleden begeren dat doorgaans wel.

Zij willen 'ergens bij horen'.

En dat 'ergens' is dan dat permanent bestaande kerkverband, de kerkenbond, de organisatie, de unie van kerken.

En dat begeren dreigt de werkelijkheid aan het oog te onttrekken dat de eigenlijke eenheid er allang is. Die van de Heilige Geest, van de eenheid en de enigheid des geloofs. En dat we ook zonder kerkverband of wat dies meer zij déze Geestegemeenschap, deze Geloofsgemeenschap, deze gemeenschap der liefde op een zeer intense wijze beleven kunnen en metterdaad beleven.

Voorbeelden

We denken aan de gemeenschapsoefening met kerken in het buitenland. Met kerken in Spanje. In Hongarije. In Roemenië. In India. En zo voort. Met geen dezer kerken bestaat er georganiseerde eenheid, kerkverband, 'correspondentie'. Maar terwijl vroeger de correspondentie met buitenlandse kerken vaak slechts hierin bestond dat deze kerken naar onze synoden een vertegenwoordiger stuurden, die ter synode enige vriendelijke woorden sprak, of dat er van ons een mannetje de retourreis maakte (prettig zo'n gratis vakantiereis!), waarbij de levende oefening van de gemeenschap geheel ontbrak, zien we thans het omgekeerde: géén officiële georganiseerde correspondentie, maar levendig contact met onze broederschap in de wereld.

We denken aan het reeds vele jaren bestaande werk van de kerk van Rijswijk voor en in Spanje. Daaraan nemen vele andere kerken deel. Soms zeer intensief.

En we noemen het andere werk: de hulpacties voor de broederschap achter het IJzeren Gordijn.

In het binnenland is het niet anders. Wellicht is de organisatie van de kerken nimmer zo 'slecht' (!) geweest als die van de vrijgeRaakte kerken. Die 'buiten (het Hoogeveense) verband.' Maar het meeleven met en het meebidden voor en het meewerken met elkander is verheugend en intens.

Blijdschap

Gij hebt het licht gezaaid op al mijn paden,
en vreugde geurt uit iedere bloem mij toe,
de bomen fluistren vrolijk met hun bladen,
de wind waait blijheid van ik-weet-niet-hoe,
en alle mensen zijn mij wél genegen,
op lichte voeten loop ik hen voorbij
ik ben met mijn gevulde hand verlegen,
de zon verjaagt de somberheid uit mij,
de regen is mijn schild, de zon mijn wapen,
de wind, de bloemen, alles is zo zoet...
en als ik kijk naar wat Gij hebt geschapen,
dan weet ik dit alleen: het is zéér goed!

Uit: een boom in de wind
van nel benschop
uitg. j. h. kok n.v., kampen

EEN ARAMEES BOEK JOB

(1)

I EEN BOEKETJE GESCHIEDENIS

In 1956 werd, naast de andere grotten ten Noordwesten van de Dode Zee, waarin allerlei handschriften gevonden waren, een nieuwe grot, de elfde, ontdekt. De geschiedenis van deze vondsten is begonnen in 1947, toen bedoeïenen een aantal boekrollen, waaronder de sindsdien beroemd geworden rol met de profetieën van Jesaja, vonden in wat nu grot I heet. In de loop van de tijd werden, hetzij door dilettantisch zoeken van bedoeïenen hetzij door deskundig speurwerk, meer grotten ontdekt die verschillende overblijfselen uit oude tijden bevatten. De grotten in deze omgeving die teksten opgeleverd hebben zijn genummerd, en er zijn er nu elf die op een of andere manier in verband gestaan moeten hebben met de Joodse nederzetting die daar gevestigd is geweest ter plaatse van wat nu Chirbet (ruïnenheuvel van) Qumrân heet. Ook in wat wijdere omgeving is speurwerk verricht en ook daar is heel wat voor de dag gekomen, maar dat zijn geen overblijfselen van de gemeenschap van Qumrân.

Uit de nagelaten geschriften kan afgeleid worden dat de nederzetting te Qumrân bewoond is geweest door een groep Joden, die zich losgemaakt had van het officiële Joodse leven in Jeruzalem en van de daar uitgeoefende tempeldienst. Deze groep had daarvoor verschillende redenen: de hogepriester hield er allerlei kwalijke praktijken op na; de grote feesten werden niet gevierd op de daarvoor door de oude zonnecalender aangewezen dagen, maar op dagen die berekend waren volgens de maankalender; in 't algemeen stond de groep een strengere onderhouding van de wetten van Mozes voor.

De afscheiding van het officiële Jodendom heeft plaats gevonden in de tijd van de Griekse heerschappij in Syrië (en Palestina), toen de Hellenistische cultuur hoe langer hoe meer binnendrong, ook in het leven der Joden, en het ambt van hogepriester vaak voor grote sommen geld gekocht werd van de koning, die altijd wel behoefte had aan versterking van zijn financiën. Een van de meest bekende Griekse heersers was Antiochus Epiphanes IV (175-164 v. Chr.), die de tempel ontheiligde. De profetieën van Daniël spreken daarvan. Deze ontheiliging, met wat daar verder aan vast zat aan inbreuk op het eigen Joodse leven, was aanleiding tot de opstand onder leiding van de Maccabeeën. Deze Maccabeeën waren van priesterlijke afkomst, maar ze waren niet uit de hogepriesterlijke linie. Hun verzet heeft succes gehad en zij kregen later een uitzonderlijke machtspositie. Een Maccabeeër werd hogepriester, hoewel hij naar Joods recht geen aanspraak op die functie kon maken. En nog weer later eigenden de Maccabeeërs zich het koningschap toe, aldus in strijd komend met de regel dat hogepriesterschap en koningschap niet in één hand verenigd mochten zijn. De opzet van de Maccabeeën is in veel opzichten wel goed geweest, maar, zoals het zo dikwijls gaat: toen zij succes hadden steeg hun dat naar het hoofd en haalden ze al meer macht naar zich toe. Als koningshuis dragen de Maccabeeën meestal de naam Hasmoneeën, naar een verre voorvader. Aanvankelijk hebben de strenge, orthodoxe, traditionele, conservatieve wets-handhavers aan de kant van de Maccabeeën gestaan, maar later hebben zij zich van hen afgewend. Zij namen niet meer deel aan de tempelcultus en lieten het leven in Jeruzalem helemaal varen door zich in de woestijn ten Noordwesten van de Dode Zee te vestigen. In elk geval: een groep van hen heeft dat gedaan. Daar concentreerden zij zich, gezien de grote bibliotheek die ze nagelaten hebben, op de bestudering van de heilige schriften — waarbij ook boeken, die voor ons als apocrief gelden, zeer hoog geschat werden —, op een

leven naar strenge zeden, op oefening van de onderlinge gemeenschap. In de heilige schriften lezen zij wat in hun dagen gebeurde. Sommigen althans hadden volgens hen de gave om de verborgenheden van de heilige boeken te ontsluiten voor het heden en er een actuele betekenis uit te halen. Van deze gave wordt in de nagelaten geschriften gesproken. En concrete resultaten van dergelijke Bijbelverklaring zijn ook gevonden. Verschillende handschriften bevatten een soort van commentaren op Bijbelboeken of Bijbelgedeelten, vooral uit de Psalmen en de profeten. In die geschriften wordt telkens een passage aangehaald, en dan volgt met een min of meer vaste formule: „De verklaring hiervan is...”, of: „De verklaring hiervan slaat op...”. De meest bekende van deze commentaren is de commentaar op Habakuk 1 en 2, die — zij het in verminkte staat — tot ons gekomen is. Ik geef één voorbeeld van deze Schriftuitlegging. Na Habakuk 1:6a: „Want zie, Ik verwek de Chaldeeën, dat grimmige en onstuimige volk”, aangehaald te hebben vervolgt het handschrift: „De verklaring hiervan ziet op de Kittieten, die snel en krachtig zijn in de strijd, teneinde velen te vernietigen...”. De naam Kittieten, oorspronkelijk behorend bij de inwoners van Kit(t)ion, een plaats op Cyprus, later in gebruik voor alle bewoners van dit eiland, duidt tenslotte alle bewoners van de eilanden en kustlanden der Middellandse Zee aan, althans aan de noordkant. In het bijzonder worden de bewoners van Griekenland en Italië met die naam genoemd. Hoogstwaarschijnlijk zijn de Kittieten in deze commentaar op Habakuk de Romeinen: wat overigens van hen gezegd wordt past n.l. beter op de Romeinen dan op de Grieken. Deze opvatting wordt versterkt door wat staat in een commentaar op Nahum, die gevonden werd in grot IV. Bij Nahum 2:12, waar sprake is van een leeuw, wordt gezegd: „De verklaring hiervan ziet op Demetrius, koning van Javan (= Griekenland; hier slaat de term op het Grieks-Seleucidische koningshuis dat in Syrië zetelde), die getracht heeft naar Jeruzalem te komen dank zij de raad van de zoekers van slapheden (misschien de Farizeeën)... de koningen van Javan vanaf Antiochus tot de komst van de heersers der Kittieten”. Het ligt voor de hand hier bij „Kittieten” te denken aan de Romeinen, en zo zal het ook wel liggen in de commentaar op Habakuk. Uit wat deze laatste zegt — zie boven — kunnen we dan afleiden dat de Romeinen bezig zijn aan hun opmars naar het Oosten, dat zij elk ogenblik Syrië en Palestina kunnen binnenvallen en de Grieken verdrijven. Is dit juist dan bevinden we ons met de commentaar op Habakuk tegen het eind van de eerste helft van de eerste eeuw vóór Christus. In het jaar 63 v. Chr. n.l. veroverde Pompeius Jeruzalem en werd Judea een Romeinse provincie.

De commentaar op Habakuk is een doorlopende verklaring van de eerste twee hoofdstukken van dit boek geweest. Het handschrift is aangevreten door de tand des tijds, met het gevolg dat wij het niet compleet in handen gekregen hebben, maar de beide hoofdstukken zijn erin behandeld geweest. Er zijn echter ook commentaren gevonden die bepaalde plaatsen uit verschillende Bijbelboeken aanhalen en daarvan een verklaring geven. Dat zijn dan plaatsen met verwante onderwerpen.

In 66 na Christus begonnen de Joden een opstand tegen de Romeinen, die eindigde met de verwoesting van de tempel door Titus in het jaar 70. Op de triomfboog van Titus in Rome is een afbeelding te zien van de gouden kandelaar met de zeven armen. De zeven-armige kandelaar is nú symbool van de staat Israël. Tegen het onheilvolle jaar 70 schijnt de Joodse gemeenschap van Qumrân haar nederzetting verlaten te hebben om elders rust en veiligheid te zoeken. Vóór het vertrek hebben de leden der gemeenschap echter hun bezit aan handschriften onderge-

bracht in verschillende grotten, waarschijnlijk in de hoop nog eens te kunnen terugkeren om ze dan daar weer te vinden. Die hoop is evenwel niet in vervulling gegaan en de handschriften hebben tot onze tijd moeten wachten om gevonden te worden en een waardige bewaarplaats te verkrijgen. De geschiedenis van hun ontdekking is een bijzonder boeiend verhaal, dat op fascinerende wijze beschreven is door John C. Trever, in 1948 waarnemend directeur van het Amerikaanse Instituut voor Oosters Onderzoek in Jeruzalem, die zeer nauw betrokken is geweest bij de identificatie en de fotografering van de eerste rollen — Jesaja, Commentaar op Habakuk, Reglement van de gemeenschap —, en wel in de moeilijke tijd van de beëindiging van het Britse mandaat over Palestina en van de ernstige schermutselingen tussen Joden en Arabieren, welke situatie in mei 1948 leidde tot de vestiging van de staat Israël en tot de daaruit voortkomende oorlog. Het boek van Trever heet *The Untold Story of Qumran* en het is uitgegeven in Westwood, New Jersey, in 1965: Er is ook een Duitse editie: *Das Abenteuer von Qumran*, verschenen in Kasel, in 1967. Wie in staat is Engels of Duits te lezen en belangstelling heeft voor ontdekkingsverhalen en speurderswerk en voor de geschiedenis van het Jodendom en van de Bijbeltekst, zal er ten eerste van genieten.

II. GROT XI

Zoals in het begin is gezegd werd in 1956 grot elf ontdekt door bedoeïenen. De ontdekkers, die in tien jaren tijd geleerd hadden hoezeer archeologen en andere wetenschapsmensen belangstelling hadden voor oude handschriften, verkochten wat zij gevonden hadden tegen een hoge prijs aan het Palestijns Archeologisch Museum in — het toenmalig Jordaanse deel van — Jeruzalem. De beheerders van het Museum hebben zelfs het stichtingskapitaal moeten aanspreken om het benodigde bedrag te kunnen betalen. De handschriften bevinden zich nog steeds in Jeruzalem, sinds 1967 onder bezettingsjurisdictie van de staat Israël. Ten einde het stichtingskapitaal te herstellen hebben de beheerders van het museum het recht tot eerste bestudering en eerste uitgave van handschriften te koop aangeboden aan wetenschappelijke instellingen. De handschriften zelf konden ze niet verkopen, want de Jordaanse regering vaardigde een decreet uit waarbij alle in de woestijn van Juda gevonden manuscripten tot staatseigendom werden verklaard. Het te koop aanbieden van het recht tot eerste uitgave kan niet onbillijk genoemd worden. Men zou natuurlijk kunnen zeggen, dat wetenschap en wetenschapsbeoefening zaken zijn van zulk een ideële aard, dat de geïnteresseerde deskundige onderzoeker vrijelijk de handschriften zou moeten kunnen bestuderen en publiceren, waarbij dan de beheerders van het museum voor de goede orde het een aan de een en het ander aan de ander zouden kunnen toekennen. Maar de zaak heeft duidelijk direct al een economisch aspect: aan de vindsters moest veel geld betaald worden. Had het museum dit niet gedaan, wie weet wat er dan van de handschriften zou zijn terechtgekomen! Allicht zou er een en ander verloren zijn gegaan of tengevolge van ondeskundige behandeling ernstig beschadigd, boven de beschadiging die er toch al was tengevolge van de inwerking van vocht en andere oorzaken.

Hoe dit alles nu ook moge zijn, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen heeft het recht tot eerste bestudering en publicatie van een aantal handschriften aangekocht, daartoe financieel in staat gesteld door de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek. Het meest belangrijke van deze handschriften is een Aramees boek Job.

Alvorens hier nader op in te gaan maak ik enkele opmerkingen over andere handschrif-

B. Jongeling - Groningen

ten uit grot XI. Van Amerikaanse zijde is aangekocht het recht tot eerste uitgave van een rol die een hele reeks psalmen bevat. Voor het grootste deel zijn het psalmen die ook in ons Oudtestamentisch psalmboek staan, hoewel ze in de rol lang niet altijd dezelfde volgorde hebben. Maar er staan ook liederen in die niet in ons psalmboek voorkomen. Sommige daarvan waren niettemin al wel bekend uit Griekse en Syrische bron. De wat oudere lezer herinnert zich wellicht dat onze psalmboekjes vroeger na de 150 psalmen nog een „Eigen geschrift Davids” bevatten. Dit was dusdanig berijmd dat het gezongen kon worden op de wijs van Psalm 19. De berijming ervan was gemaakt naar de oude Griekse vertaling van het Oude Testament, die het lied heeft achter de 150, met als opschrift: „Dit is de eigen(handig) geschreven en buiten het getal (van de 150 staande) psalm van David, (door hem gemaakt) toen hij alléén tegen Goliath gestreden had”. Dit lied is ook bekend uit Syrische Bijbelhandschriften. Deze handschriften hebben bovendien nog vier psalmen extra. Welnu, drie van deze vijf apocriefe psalmen, waaronder het „eigen geschrift Davids”, staan ook in het psalmboek van Qumrân, al moet erbij gezegd worden dat er wel enige tekstverschillen zijn. Het is nl. niet onmogelijk dat de Griekse psalm, waarvan de Syrische een vertaling is, een vrije saamvoeging is van twee Hebreeuwse psalmen, waarvan de eerste Davids verheffing bezong — eerst herder van een kudde schapen, nu gezalfd tot vorst over Israël, eerst heerser over geiten, nu gezalfd tot heerser over de kinderen van Gods verbond — en de tweede zijn tweekamp met Goliath. De eerste van deze twee Hebreeuwse psalmen staat volledig in het handschrift uit grot XI, van de tweede is slechts de aanvang bewaard gebleven:

Begin van Davids krachtsbetoon nadat de profeet van God hem gezalfd had. Toen zag ik de Filistijn, honend vanuit de gelederen der Filistijnen).
.....ik.....de (of: het).....

De Griekse tekst heeft — en daar is het het slot van Psalm 151 —:

Ik ging uit de onbesnedene tegemoet,
En hij vervloekte mij bij zijn afgoden.
Maar, na het zwaard dat hij bij zich had getrokken te hebben,
Onthoofde ik hem, en (daarmee) nam ik de smaad van de Israëlieten weg.

Het is jammer dat het Hebreeuwse handschrift zo beschadigd is, dat we alleen maar het begin hebben. We weten nu niet of daar, waar ik de woorden „ik” en „de” vertaald heb, gestaan heeft: „Ik ging uit de onbesnedene tegemoet” of: „Ik, getrokken hebbende het zwaard...” of nog iets anders. Het tweelletterige woord dat ik met „de” heb weergegeven is eigenlijk een woordje dat aanduidt: het nu volgende staat in de vierde naamval. Maar die twee letters zouden eventueel ook de laatste twee kunnen zijn van een woord dat „tegemeet” betekent. Het handschrift laat ons helaas in de steek.

Nu het toch hierover gaat is het wel aantrekkelijk om de gehele vertaling van het Hebreeuwse „eigen geschrift Davids” te geven. Op sommige punten bestaat verschil van mening over de vraag hoe de tekst precies gelezen moet worden — er zijn nl. een paar letters die zoveel op elkaar lijken dat niet altijd met zekerheid valt uit te maken welke bedoeld is — en, min of meer in samenhang daarmee, hoe de woorden met elkaar verbonden moeten worden. De tekst heeft nl. geen leestekens. Ik zal hierover nu maar niet uitweiden, maar de vertaling geven die mij de beste lijkt:

Halleluja. Van David, de zoon van Isaï. Jonger was ik dan mijn broers en kleiner dan (of: de kleinste van) de zonen mijns vaders. En hij stelde mij aan als herder van zijn schapen en als heerser over zijn geiten.

Mijn handen maakten een muziekinstrument, mijn vingers een cither, en ik bracht Jahwè hulde toe.

Ik dacht bij mijzelf: De bergen getuigen niet van mij en de heuvels gewagen niet van mij, noch de bomen van mijn woorden noch de schapen van mijn daden. Want wie zal vertellen en wie zal

uitspreken en wie zal verhalen mijn daden?

De Heer van het al nam ze waar; de God van het al, Hij hoorde ze en Hij leende het oor. Hij zond Zijn profeet om mij te zalven, Samuel om mij groot te maken. Mijn broers gingen uit hem tegemoet, schoon van figuur en schoon van uiterlijk. Hoewel zij rijzig van gestalte waren en schoon van haardos koos Jahwè God hen niet uit, maar Hij liet mij halen achter de schapen vandaan, en zalfde mij met heilige olie en stelde mij aan als vorst van Zijn volk en als heerser over de kinderen van Zijn verbond.

Behalve canonieke en niet-canonieke maar uit anderen hoofde reeds bekende psalmen bevat het psalmboek van Qumrân ook nog enkele andere hymnen, maar het voert te ver daarop nu in te gaan. Voor de belangstellende worde vermeld dat de psalmenrol is gepubliceerd door de Amerikaanse geleerde J. A. Sanders: *The Dead Sea Psalms Scroll*, New York, 1967.

Uit grot XI zijn ook nog andere, vaak zeer fragmentarische, teksten tevoorschijn gekomen: fragmenten van andere psalmenrollen, fragmenten van een tekst die, met aanhaling en verklaring van verschillende Bijbelplaatsen, van Melchizedek spreekt, fragmenten van het apocriefe boek Jubileeën, een zegenspreuk, een fragmentarische tekst die spreekt van het nieuwe Jeruzalem en van de nieuwe tempel. Teksten als deze laatste, die gelijkenis vertonen met het slot van het boek Ezechiël — een nieuwe tempel welks plan en afmetingen aan de profeet getoond worden —, zijn ook in andere grotten gevonden. Een bepaald fragment uit grot XI stemt woordelijk overeen met een fragmentarische tekst uit grot II. Vermoedelijk hebben we te doen met twee exemplaren van eenzelfde geschrift, maar helaas is van het een het een en van het ander het ander verloren geraakt, zodat slechts een klein gelijkluidend stuk is overgebleven. Maar het wordt nu tijd om over te gaan naar het Aramese boek Job.

(wordt vervolgd)

☆☆☆ Verloedering van de maatschappij

Wij kennen allen de „kritische jongens” die momenteel de geestelijke atmosfeer van ons land verontreinigen. Ze laten zich in hun geschriften op meestal luidruchtige, grove en lompe wijze horen. Ze zijn er in geslaagd in de massamedia een enorme invloed te krijgen. Vooral in „Vrij Nederland” vinden ze een orgaan waarin ze hun kwalijk riekende geestelijke excrementen kwijt kunnen. En door middel van de V.P.R.O. komen ze slonzig of naakt op het televisiescherm. Ze spreken steeds over een „dialoog”, maar die is bij hen een brutale „monoloog” waarbij ze hun opponenten met boe-geroep monddood proberen te maken. Ze schelden op het „establishment” maar zijn er steeds op uit een zo groot mogelijke portie van de materiële welvaart die daarin gevonden wordt te bemachtigen. Ze eisen voor hun gepraat en gedoe een grenzenloze tolerantie op maar zijn zelf de geïncarneerde intolerantie. Ze vorderen een vrijheid op die ze anderen in geen enkel opzicht gunnen. Ze zingen hun protest-songs over de maatschappij waarin ze leven en vellen ze in hun geschriften hun vernietigende vonnissen over maar laten zich daarvoor grof betalen. Ze leven volgens de opvatting van die roomse publicist die tegen zijn democratische opponenten eenmaal opmerkte: Zolang wij in de minderheid zijn eisen wij vrijheid op grond van **jullie** beginsel maar als we in de meerderheid zijn onthouden we jullie die op grond van ons beginsel. Een luguber staal van hun onbeschoftheid is wat in „Vrij Nederland” over Mr. Biesheuvel werd geschreven. Ik neem het hier over omdat het nodig is te weten wat voor vlees we in hen in de kuip hebben. De schandelijke godslastering die in de eerste regel van dit walgelijk produkt voorkomt laat ik weg. Hier is het fraais:

Ik vloek niet veel. Maar ik vind toch dat we Biesheuvel met een daverend..... mogen begroeten. Die ontstellende slijmjurk mag dan lekker de verkiezingen verloren hebben, hij heeft gewoon twee maanden met de andere verliezers zitten konkel en wat blijkt: hij wordt minister-president. Die God van hem, dat moet een handige sjoemelaar zijn. Ieder ander zou zich met debiele Udink, opgeblazen Geertsema en zielepieterige Veringa in een hoekje gaan zitten schamen, en nooit meer het Nederlandse volk lastig vallen. Maar Biesheuvel redeneert: we komen nog een paar kamerzetels tekort om op de oude manier door te gaan, dus bieden we Drees maar twee ministerzetels aan. Maar zelf mogen we d'r vooral niet op achteruitgaan, dus maken we er twee ministerzetels bij. Wil Drees bezuinigen op wetenschap? Dan maken we een extra minister voor wetenschap. Wil Drees geen cent uitgeven voor milieuhygiëne? Dan maken we een extra minister voor milieuhygiëne. En zo is dus het enige gevolg van de verkiezingen dat we, behalve het oude stelletje in een nieuwe opstelling, er nog twee mafkikkers van Drees bijkrijgen. Daar hebben we nou met zijn al-

len de Christelijke partijen een schop onder hun kont voor gegeven: opdat ze in nog griezeliger gestalte terugkomen. Want wees eerlijk: die De Jong had nog iets goeigheids, maar Biesheuvel is zo'n echte protestantse piemel, zo'n purperen patjepeeër. Stel je voor: elke vrijdag na het kabinetsoverleg komt dat goedkope operettesmoel ons vertellen wat de regering, of eigenlijk God, nu weer heeft besloten. Dat het leger duurder wordt en de schoolgelden hoger. Dat de militairen minder gaan verdienen want ze snoepen teveel. Dat er helaas minder huizen zijn gebouwd en dat daarom de lonen omlaag moeten. Dat buitenparlementaire acties streng bestreden moeten worden, want we leven toch in een democratie? Wie tegen de regering, dus eigenlijk tegen God, is moet er over vier jaar maar tegen stemmen. Wie trapt daar nog in? In 1975 krijgen de Christelijke partijen nog minder kamerzetels, dan gaan ze vier maanden konkel en ze bieden de ene man van het GPV drie nieuwe ministerzetels aan, als zij maar aan de macht kunnen blijven. Om hun eigen ideeën uit te voeren? Ze hebben immers geen ideeën, ze doen gewoon wat de VVD, de huiseigenaren, de olie-maatschappijen willen. Het gaat hun alleen om de glorie. Met stemmen krijgen we Stalen Jezus dus nooit weg. Weet u nog hoe Amsterdam die regent Van Hall weg pestte? Dat is de enige manier. Schelden, onredelijk zijn, vergaderingen verstoren, vloeken, bij televisie-interviews eieren op zijn Christelijke neus, gewoon zorgen dat de lol er voor hem af gaat. Want te weinig huizen, te weinig scholen, stank, krötten, ongelijkheid dat kan de Christelijke heren niets verdommen, ze zullen blijven zeggen dat ze ook in moeilijke omstandigheden hun plicht jegens het vaderland en de vorstin moeten blijven vervullen. Laten we zorgen dat Biesheuvel geen oog dicht kan doen in het Catshuis. Revolutie kunnen we niet maken, maar dat stuk christelijke hoogmoed moeten we aanvallen, die domme grijns moet eraf, die tevreden ogen moeten bespat met tomaten, ijsco's, blubber en rode verf. Weg met Biesheuvel, niet over vier jaar maar nu. Niet langs de democratische weg, maar langs de enig mogelijke, de directe. Laat het Binnenhof naar traangas ruiken, laat Biesheuvel steeds gebukt gaan achter lijfwachten, totdat hij opdondert.

Ik vermoed dat de groningse predikant dr Van Moorsel op dit soort schunnige schrijvers het oog had toen hij in een interview van Rik Valkenburg verklaarde: „Ik heb een onnoemelijk grote afkeer van het hele salon-socialistische, salon-anarchistische en highbrouwerige schrijversdom: kortom van alle lieden, die — scribenten of niet — via hoge boeken-royalties of idem dito salarissen van de huidige maatschappelijke orde profiteren en er toch tegen aan schoppen, ook wanneer het predikanten of priesters zijn, met of zonder de door het neo-establishment voorgescreven baard of coltrui.

C. V.

GARTAGE

U kent onze Gart nog wel?

Gart is onze tuinman voor een-dag-in-de-week. U bent hem meermalen in deze kolommen tegengekomen en hebt destijds zijn viefenzeuventigste verjaardag meegevierd. Gart bepaalt ons program voor de dinsdag, want — hoewel hij onze hulp voor het ruwe werk en de tuin is — in feite is hij het die het program bepaalt, het werktempo en het gesprek. Het program bevat meer dan u voor mogelijk zou houden, het tempo ligt veel te hoog voor zijn leeftijd (maar van hard werken is nog nooit iemand doodgegaan, zegt Gart) en het gesprek tijdens de pauzes is altijd zinvol, inclusief het dorpsnieuws.

Gart is overtuigd van zijn zonden, die vele zijn; maar nog meer van Gods genade, die overvloediger is. Dat wil hij graag weten en als het pas geeft getuigt Gart; niet met dat slappe sentimentele register, dat Veluwnaars daarbij uittrekken, maar met dezelfde kwinkslagen er door heen als bij zijn andere kout.

Kwam daar vorig jaar een vent bij ons — planten brengen of zo iets — en net op de dinsdag-van-Gart. De man had iets sjagrijnigs over zich: ontevreden over zichzelf, of over zijn medemens, misschien wel over zijn vrouw, de politiek of de maatschappij. Maar zulk onbehagen wordt dan graag geestelijk omgezet en het eind is: we zijn allemaal stof, keren tot stof terug en vormen dan brandstof voor de hel. Er zijn generaties van Veluwnaars, die deze dingen bij de koffie aan de orde stellen en even behaaglijk hun koffie slurpen — graag twee schepjes suiker mevrouw.

Nu, dan moest je naar Gart horen! Die liet zijn koffie staan en trok zijn veluwse broeder aan zijn jasje, letterlijk en figuurlijk. „Man, zwieg toch! Merk je niet dat je God-vergeten taal uitslaat?” — Het was toch maar waar, zei de sjagrijnige man en dat veranderde je niet: hij lag voor eigen rekening, een stok en een blok, en als God niet ingreep... „Man, zwieg toch!” brieste Gart „en zeg niet zulke gemene dingen in dit huis” — „Dit huis?” vroeg de sombere man, „wat heeft dat er mee te maken?” — „In dit huis wonen christenmensen, die bij Gods Woord leven”, besliste Gart. — „Zo”, zei de man met respect — „bekeerd?”

„Wel bekeerd”, antwoordde Gart, „maar nog lang niet genoeg want ze bekeren zich nog elke dag, nietwaar mevrouw?” — Dat snapte de Veluwnaar niet, want bekeren is bekeren en eenmaal bekeerd is al heel, heel veel. De meesten blijven daar beneden. En dat zei hij dan ook maar: „Die bekeerd zijn hebben geen medicijnmeester van node en eens bekeerd blijft bekeerd”.

„Nou”, vond Gart, die zich altijd snel kan instellen, „bekeer je dan van die goddeloze taal en geef de Heiland je vertrouwen voor nu en de toekomst”.

Dat had Gart gedacht. „Een stok en een blok”, zei de man, die vervelend ging worden. En als God niet ingreep...

„Mooi van je”, zei Gart, „om de verantwoording op God te gooien en door te gaan met je lasterlijke taal”.

„Het moet ons van boven af gegeven zijn” — hield de man vol — „en anders gaan we met een ingebeelde hemel naar de werkelijke verdoemenis”.

Gart was opgestaan. Hij had de man, die van schrik ook overeind kwam, bij de revers gegrepen, trok hem dicht naar zich toe en zei: „man, man, doe je ogen toch eens los! Zie je niet dat daar een Vader aan de weg naar je staat uut te kijken, met zijn handen wijd uitgespreid (hij liet de revers even los om het woord door zijn gebaar kracht bij te

zetten) om uut te kijken wanneer jij, arme verloren zoon, het in je pet krijgt om naar huus terug te gaan?”

De man keek rond. Zag niets. „Larie”, zei hij, „ingebelde hemel en werkelijke...”

„Nog één keer”, dreigde Gart, die nu kwaad werd.

De man zweeg. Dronk zijn koffie op, die koud geworden was. Zijn laatste toevlucht was mijn vrouw: „En u gelooft dat?”

„God heeft geen plezier in de dood van de zondaar”, zei deze, „maar daar in dat jij je bekeert en leeft”.

De man zuchtte. Tegen twee scheen hij niet opgewassen. Maar Gart had geen schik van zijn overwinning: alleen deernis met die stomme heiden, die zijn heidendom in christelijke termen verpakte.

—o—

Want zo is Gart. Zijn moeder was een onvervalst veluws meisje, maar zijn vader was een zwitser, die bij de koloniale had geëind en toen in het Harderwijker depôt was blijven hangen. Hij verstaat de veluwse Godloochenaars deksels goed en kan door die vrome praat heen prikken. Maar zelf leeft hij van de genade, die voor de kinderen Gods is weggelegd. Dat van die bekering neemt hij met een korrel zout, want zelf gelooft hij aan de dagelijkse bekering tot er de dood op volgt. Wij hebben hem gezegd dat Calvijn dit wedergeboorte noemde en dat vond hij duister, maar toen hij hoorde dat Calvijn er dit mee bedoelde: dat we een leven lang nodig hebben om gereformeerd te worden, had het wel zijn instemming. Maar hij was het nog lang niet, zei hij. „Dan hopen we je nog lang hier te houden”, was ons antwoord En een gezamenlijke lach beklinkt dan zo'n vrome wens.

Gart gaat 's zondags drie maal naar de kerk, jawel. Tweemaal naar de echte kerk in Elspeet, op de brommer, en eenmaal 's avonds naar het dorps huis, waar soms een predikant en soms een weledele heer voorgaat. Een weledele heer is een oefenaar zozegd. En die weledele heren mogen het soms ook aardig komen te zeggen. Waaraan je zien kunt dat het koninkrijk Gods niet alleen door geleerde heren wordt verkondigd maar ook door gewone jongens. Want was Johannes de Doper eigenlijk ook geen gewone jongen? En Petrus en Jacobus? Nu dan.

„En waarom drie keer, Gart? Ben je niet te gulzig?” — „Dat is voor de kinders”, zegt Gart. Hij heeft ze een auto gegeven om naar de kerk te gaan, maar ze gaan niet naar de kerk. „Als ik straks uut de tied ben zullen ze aan me denken en zeggen: „opa ging drie malen naar de kerk en wij helemaal niet”. Misschien gaan ze dan ook wel eens”.

—o—

En dan die gartage — want daar zou het vandaag over gaan. U begrijpt het woord al? Nee? Laat me het u verklaren.

Er zou een nieuwe garage moeten komen. „Dat kost schatten”, zei Gart, „dat kunnen we beter in eigen beheer doen. U hebt hier nog genoeg hout staan, ik kap een paar rijpe sparren om en laat die tot duimsplanken verzagen en in uw vakantie nemen we er samen een paar dagen voor. We bouwen hem zelf!”

Weet u wat stempels zijn? En poeren? Weet u wat potdekselen is en bedrogen? Afwateren en afdrogen? Als u het niet weet neemt u het woordenboek maar — Gart houdt niet van veel exegese. In één gesprek was de zaak

grondig beklonken. En toen hij er een nachtje over geslapen had wist hij bovendien precies hoe het zou worden: zo en zo en zo. Zijn termen kregen iets als van de voorbereiding voor Salomo's tempelbouw. Dit zou namelijk iets goeds worden: iets dat ons allemaal zou overleven, iets degelijks en nog iets moois ook, en zo maar in het levende groen ingebouwd zou de garage meteen tot de tuin-inventaris horen alsof hij er altijd al gestaan had. „Een vast gebouw naar een gemaakt bestek”, zei Gart.

„Dit wordt dan ook geen gewone garage” meende ik, aangestoken door zijn bevindelijk enthousiasme.

„Geen gewone garage?” vroeg Gart; „wat dan?”

„Dit wordt” — zei ik ernstig nadenkend...

„Wat dan?” vroeg Gart.

„Dit wordt geen gewone garage” herhaalde ik plechtig. „Dit wordt wat je noemt een gartage!”

„Kan zo iets?” vroeg Gart.

„Dat zal je zien”, besliste ik met een knipoog naar HKH.

„En wat betekent dat?” vroeg Gart ongelovig.

„Als je frans kende vroeg je dat niet”, was het slot.

—o—

Toen we aan de bouw begonnen, ging hij iets vermoeden. „Hoe gaat dat ding ook weer heten?” vroeg hij zekerheidshalve.

„Gartage”, zei ik effen.

„En dat betekent?”, vroeg hij weer.

„Dat het meer dan een gewone garage wordt”.

En zo is het gekomen. Zaterdagmiddag hebben we hem uitgenodigd voor de ingebruikstelling. Hij bracht een zoon en drie kleinzoons mee. Samen zijn we naar de nieuwe garage gegaan, stelden ons op rond Gart en ik sprak het eerste deel van mijn speech uit:

„Gart, de wondermooie garage is klaar, dank zij jouw initiatief, doorzettingsvermogen, inzicht, verstand, moed, beleid en trouw. Voor ik verder ga verzoek ik je vriendelijk dat gordijn van het dak af te trekken, om de naam van dit bouwwerk te onthullen. Maar kijk uit, want op dat gordijn liggen een paar stenen, die je op je kop kunt krijgen”.

Gart trok voorzichtig het gordijn weg, dat over het naambord hing. Hij kreeg geen steen op zijn hoofd en allemaal lazen wij het woord: gartage.

„Verduld”, zei Gart, die hem doorkreeg. Het applausje klaterde op, de camera's klikten.

„En nu, Gart,” besloot ik mijn speech, „zie je dat we in de nieuwe garage jouw naam hebben verwerkt. Dat is onze waardering voor je persoon en je vele werk voor ons. We hopen allemaal dat je hier nog vaak zult komen en dat — wanneer wij je nog eens zouden overleven — wij nog vele malen aan jou zullen worden herinnerd door dit monumentje”.

Toen hebben we samen een borreltje gedronken — ja, elk een, bedoel ik. En Gart wist zijn ontroering achter zijn kwinkslagen te verstoppert. 's Avonds kwam hij nog even langs op de brommer: een mand vol gesorteerde groente uit zijn tuin. En hardstikke bedankt!

D. W. L. Milo - Vierhouten

INGEZONDEN

aan u die dit leest

toen ik een kind was
sprak ik als een kind
voelde ik als een kind
overlegde ik als een kind

in de kerk

ik was klein, jong en open Heer
ik zocht U. ik mocht mee met mijn ouders om naar U te luisteren
ik mocht mee naar het grote huis, waar ik blij zou worden, net
als alle andere mensen die er zaten.
stil... wilde ik luisteren O Here... stil naar U...
maar wat praat U in een moeilijke taal
ik hoor U wel maar ik begrijp U niet
wat is dat Here... genade... wedergeboorte... dualistisch denken
waar is Uw blijheid Here
U zei: laat de kinderen tot Mij komen
ik ben gekomen... waarom praat U niet in mijn taal
waarom mag ik U niet leren kennen... U bent zo ver Here
U maakt mij niet blij... U maakt mij verdrietig
ik vroeg dit aan de mensen en zij zeiden dat alleen
maar aan de volwassenen over U verteld wordt, Here
dat is toch niet eerlijk.
en hoe kunnen zij het begrijpen... zij waren toch ook kinderen
en nooit is het hun uitgelegd... nooit... want alles was
voor de volwassenen...
hoe kan dat Here
of begrijpen zij het ook niet
ze kijken niet erg blij... ernstig en somber luisteren ze.
ik wil zo graag Uw brood eten en uit Uw beker drinken.
zij willen het, geloof ik, niet eens graag...
ze kijken net alsof er vergif in zit
waarom is alles zoals het is, Here
is het goed zoals het is.

op catechisatie

ik ben groter, minder jong en minder open
ik zoek U Here.
ik mag met mijn broertje mee naar kattenbak.
daar zitten we in een kring om een grote witte tafel.
dezelfde meneer met de moeilijke woorden is er ook
hij is best aardig en wil mijn naam weten.
ik denk... nu gaat hij ons vertellen van U, Here
nu zal ik de moeilijke woorden begrijpen... nu zal ik ook
echt blij worden... ik zal U vinden.
ik wil van alles vragen maar durf het nog niet goed.
we krijgen allemaal een geel boekje... dat is het
ca-te-chi-sa-tie boekje en de dominee gaat vragen stellen.
dat is toch raar Here... hij weet toch alles al.
die vragen staan in het boekje en de antwoorden staan eronder
maar Here... de vragen begrijp ik helemaal niet
het zijn hele andere vragen dan ik zelf wil vragen.
het zijn mijn vragen niet en ze vertellen me niets over U, O Heer
wat is alles toch raar Here, waarom brengt niemand mij bij U?
waarom is alles zoals het is?
is het goed zoals het is, Here?

op de lagere school

ik ga al naar de lagere school, Here...
al een hele lange tijd.
en daar kunnen ze mooi vertellen
daar vertellen ze over U en over Jozef en over Abraham en nog
veel meer.
dat vind ik mooi. het duurt elke dag wel een kwartier...
alleen 's maandags niet dan hebben we geld ophalen voor de
zending en vrijdags ook niet, dan zeggen we versjes op.
ik vind het zo fijn dat U er bent en dat U ook voor mij
gestorven bent...
gisteren hebben we een repetitie gehad en toen had ik een
vier op U... ik vind het echt fijn dat U er bent en
dat U van mij houdt, maar ik kan echt niet zo goed onthouden...
mijn broertje zegt dat ik niet goed van U houd als ik
een vier op U heb... maar dat is niet waar hè Here...
ik houd echt van U, echt waar, maar ik kan U niet zo
goed onthouden...
waarom willen de mensen dat ik alles moet weten
ik hou toch van U
waarom is alles zoals het is?
is het goed zoals het is Here?

op de catechisatie

ik ben nog groter, nog wel jong en nog een beetje open
ik ga nog steeds naar catechisatie - echt waar -
en ik kan nu al veel vragen en antwoorden uit mijn hoofd.
misschien zijn de vragen mijn vragen wel...
maar ik begrijp ze niet en ik stel ze niet
soms weet ik de vraag niet maar het antwoord wel
maar... ik kan ze opzeggen en dat is het belangrijkste
of niet, Heer
vorige week zei de dominee dat je nooit mag vloeken
en toen vroeg ik of verdikkeme ook een vloek was

en toen moest ik eruit. hij was erg boos Heer
en mijn vader zegt het zelf ook wel eens...
over de Rooms-Katholieken kan de dominee mooi vertellen
... die biechten - wist U dat Here - die biechten...
nou, dat doe ik nooit hoor en ze hebben allemaal
sacramenten...
veels te veel
en de Jehova getuigen, die zijn ook slecht, die komen
langs de deur - weet U wel - en dan moet je altijd
zeggen „nee, hoor” en gauw de deur dicht doen.
gisteren vertelde de dominee dat een schilder zich
ook had vrij-gemaakt... 'k weet alleen niet meer
waar die in vast zat en hoe laat dat gebeurde...
maar Here, ik weet, nu al heel veel godsdiensten
en die zijn allemaal verkeert en ik weet precies wat
ik allemaal niet moet doen Heer,...
niet naar de film... niet dansen... dat is de wereld
Here en dat is slecht
de dominee zegt het zelf...
op school hebben we een kaart van de wereld.
die is ook slecht
ik weet Here, dat wij veel beter zijn als al die andere
mensen, die niet bij ons in de kerk komen... die mensen
zijn slecht en zondig
daarom is alles zoals het is Heer
en zo is het goed zoals het is

nu

jullie zijn het die kinderen 's zomers dik aankleden
omdat het 's winters zo koud is.
de olie branden jullie op als het nog licht is
droogzwemmers maken jullie van ons
domme blinde bevooroordeelde zielige figuren, die
in heerlijke onwetendheid en onbegrip leven.
totdat
totdat je ziet dat je blind bent
totdat je hoort dat je doof bent
totdat je merkt dat je alleen maar dacht dat je
alles zo goed zag
je dacht het...
dat was je domme heerlijke bekrompenheid, die nu uit elkaar
geklapt is... en dan
dan weet je niets meer...
je winterkleden zijn de vorige zomer versleten
in het water zwemmen is toch nog iets anders dan op het droge
de olie is op...
wat doe je nu
je gaat naar de kerk en vraagt om nieuwe olie
je merkt dat jouw lamp niet meer brand op hun olie
de kerk is oliedom
je ziet geen licht meer... ook overdag loop je in duisternis
God is bijna een holle kreet voor je
ja, je gelooft nog wel in Hem, maar je weet niet waarom.
misschien wel omdat ze dat woord er twintig jaar lang
in gestampt hebben
misschien niet...
de God van de kerk die je bevooroordeelde, je dom maakte
je mis-maakte is dood.
die God is dood... die God leefde nooit
is God de God van de kerk of een ander?
was Zijn Zoon - Christus - ook zo bevooroordeeld... zag Hij
ook alles zo zwart wit...
trapte Hij ook iedereen de grond in om er zelf zo overheen
te kunnen blijven kijken en alles goed te blijven zien
en boven al die domme, verkeerde andere mensen te blijven
staan - net als de kerk -
nee! Hij accenteerde ze Hij hield van ze Hij houdt
van de mensen.
wie zonder zonde is neme de eerste steen...
de vrij-gemaakte kerk lijkt wel één grote dode
steenklomp, die nog steeds denkt dat God hem werpt...
naar al die andere mensen, die nog steeds zoeken,
die nog steeds maar niet alles scherp zien
voor wie zwart soms wit en wit soms zwart is
naar al die mensen die weten, dat ze niets zijn...
alleen
als God dat zou doen, dan zou Hij Zijn eigen Zoon
voor het hoofd gooien
en dat doet God niet meer
niet voor de tweede keer

ik weet dat het zwart-wit is
ik weet dat het zwarter gezegd is, dan het is
maar ik weet ook dat de werkelijkheid er niet ver
naast valt
alstublieft
publiceer het
open de mensen de ogen
open uw eigen ogen
ik weet dat het licht fel en scherp is
maar
het is licht!

gerard de lange,
espelerlaan 48, Emmeloord (n.o.p.)

JEUGD IN BEWEGING

(III)

Amice,

We gaan nog even verder. Ik schreef de vorige keer over de verontrusting en teleurstelling, die er bij vele jongeren is. En dan komt vanzelfsprekend de vraag op: waar ga je met die teleurstelling heen? Wil je ook de ruimte kiezen, net als de socialistische jongeren waarover ik schreef. Wil je het ook anders gaan doen? Wil je ook het oude aan je laars lappen en er iets nieuws van je zelf voor in de plaats brengen?

Dat zou niet zo vreemd zijn.

Toch moet je oppassen. Je moet niet hetzelfde gaan doen als de Israëlieten in Babel, toen ze daar zaten te treuren en medelijden kregen met zich zelf. Ze zeiden: „De vaders hebben onrijpe druiven gegeten en de tanden der kinderen zijn stroef geworden.”

Een wonderlijk gezegde.

Als iemand onrijpe druiven eet, krijgt hij stroeve tanden. De Israëlieten echter zeiden: onze vaders aten onrijpe druiven en wij zitten met de narigheid; zij deden het verkeerd en wij moeten het gelag betalen; dat wij vandaag met de brokken zitten is hun schuld.

Ik Wil over dit spreken van die mensen in Babel (lees het maar eens na in Jeremia 31 : 29 en Ezechiël 18 : 2-4) alleen dit zeggen, dat deze opmerking niet juist was. Natuurlijk, de vaders hadden veel verkeerd gedaan en de zonden van de ouders werken soms door in het nageslacht, maar dat neemt niet weg, dat de Israëlieten uit de tijd voor de ballingschap het er zelf ook naar hadden gemaakt, dat God met Zijn straf kwam. Maar in plaats van de hand in eigen boezem te steken, schoven ze de schuld gemakshalve maar op „hun vaders”.

En zo was daar een zich afzetten van de ene generatie tegen de andere, zoals dat ook vandaag wel voorkomt.

Jeremia en Ezechiël hebben het beiden laten zien, dat we zó niet spreken mogen. God wil geen tegenstelling tussen jong en oud, maar samenbinding. En ook al vinden de jongeren, dat de ouderen veel verkeerd hebben gedaan, dat mag er niet toe lijden, dat ze zich tegen die ouderen gaan afzetten. In hetzelfde hoofdstuk Jeremia 31 lezen we, dat „grijsaards en jongelingen” sámen zullen feestvieren.

Welnu, houd dat ook vandaag vast.

Boven al je kritiek uit gaat toch die samenbindende kracht van je Vader.

Boven alle generatieverschillen uit gaat de macht van God, die oud en jong bij elkaar houdt.

In onze Heiland immers zijn alle verschillen, alle generatieconflicten opgelost. Zeker, er zal verschil van mening blijven, maar als je de Here vasthoudt, zal dat toch nooit echte verwijdering geven. Van onze Heiland heeft de profeet Maleachi immers gezegd, dat „Hij het hart der vaders (zal) terugvoeren tot de kinderen en het hart der kinderen tot hun vaders...”

Jesus Christus plaatst ouderen en jongeren weer in het gelid, naast elkaar en bij Zich.

Daarom behoeft je niet te blijven stilstaan bij je teleurstellingen. Je kijkt er overheen en je weet het, dat ook in dit opzicht alles eens nieuw wordt. Nú nog veel misverstanden, veel verwijten, veel teleurstellingen; stráks echter dat alles niet meer. En aan die eenheid van jong en oud werkt de Heiland vandaag al.

Daarom hoef je ook niet te gaan vluchten in de ruimte, je hoeft je niet los te maken van banden, die je meent te zien en die je te eng lijken. Want waar de Geest is, daar is vrijheid (2 Cor. 3 : 17). En die vrijheid blijft, vergaat nooit.

En dus behoeft de jeugd van vandaag niet in beweging te gaan komen om iets nieuws te gaan brengen. Zeker, je mag bewogen zijn om zoveel nood in de kerk en in de wereld als gevolg van zonde van mensen. Van veel jongeren, die de Heiland niet kennen, kan gezegd worden, dat ze bewogen zijn, maar eigenlijk weten ze niet waarom dat nodig is. Jij weet het echter uit de Bijbel, dat de satan een korte tijd heeft en alles op alles zet om Gods werk in deze wereld af te breken. Dát is de werkelijke nood van vandaag, telkens als ouderen klagen over de jeugd én de jeugd over de ouderen, dat de satan daar tussen zit. Hij probeert verwijdering te maken.

We kunnen het in de kerk soms vrijmoedig zingen: „Beef satan, Hij die ons geleidt, zal u de vaan doen strijken”. Maar probeer je daar in je leven ook een stuk werkelijkheid van te maken?

Daarom moeten de ouderen veel denken aan de jeugd. Maar aan de andere kan moet

ook de jeugd willen leren van de ouderen. Van belang is, hoe het in onze gezinnen toegaat. Hoe leven ouders en kinderen met elkaar, hoe praten ze met elkaar, hoe proberen ze sámen de vragen van deze tijd te beantwoorden. In de gezinnen heeft God de generaties het nauwst aan elkaar verbonden. Daar ligt de taak van de ouders om hun kinderen op te voeden tot Gods eer; daar ook ontvangen de jongeren de opdracht om de ouders te eren en met hun zwakheden en gebreken geduld te hebben. Daar, in de gezinnen, behoren de ouderen leiding te geven aan de jongeren en moeten de jongeren die leiding ook willen aanvaarden. De ouders, die vandaag klagen over de jeugd, moeten er veel aan denken, dat ze klagen over hun kinderen. En de jongens en meisjes, die klagen over de ouderen, moeten het weten, dat ze het hebben over hun ouders. Dán zullen beide generaties voorzichtig zijn.

De Vader in de hemel máákt de gezinnen. En dat vraagt van ouders en kinderen om **gelóóf**.

En verder moet je ook bedenken, dat je geplaatst bent in de Kerk, in de gemeente van de HEER. God komt in die gemeente tot je met Zijn Woord. Hij laat je dat Woord bedienen en Hij wil, dat je naar Hem luistert. Hij geeft je in de Kerk de gelegenheid om ook samen, als jongens en meisjes, Zijn Woord te onderzoeken. Ik denk aan het verenigingsleven, dat een niet al te beste tijd beleeft. Ik wil daar de volgende keer nog iets meer van zeggen. Tot dán.

P. C. VAN WIJK

DRUGGEBRUIK

door

H. E. S. WOLDRING - AMSTERDAM

„Sla d'r op!” „Sla d'r op!”
„Veeg de Dam schoon!”
„Goed zo. Hoe harder hoe beter.”
...„vetkuiven, werkschuw tuig, schorem, viezeriken”.
„Sla d'r op!”

Tijdens de relletjes op en rondom de Dam werden deze uitroepen regelmatig gehoord.

Hoewel het slapen op de Dam vrijwel afgelopen is en er dit jaar nog geen relletjes geweest zijn, is het met mooi weer erg druk in het hartje van Amsterdam. Het Dampubliek, dat zich anders kleedt en zich anders gedraagt dan de meeste Nederlanders, roept bij velen gevoelens van weerzin op. Deze merkwaardige lieden zijn voor velen representanten van een bepaald soort jeugd. Een jeugd met lange, vieze haren en een rare plunje, die door velen als een gevaar voor de samenleving beschouwd worden.

Dat veel van deze jongens en meisjes zgn. „drugs” gebruiken is één van de redenen voor deze beschouwing.

Het drugprobleem

Het verdient echter aanbeveling, dat het schoon vegen van de Dam de omliggende straten met nog meer mensen vult. En het schoon vegen van deze straten doet weer andere straten vol lopen.

Hoe hard men ook slaat, het probleem wordt er niet door opgelost.

Integendeel. Het blijft bestaan en het komt zelfs nog meer in de belangstelling.

Sinds ongeveer 1960 wordt het gebruik van drugs in ons land als een probleem gezien. Niet alleen in de grote steden, ook in de dorpen wordt men met dit verschijnsel geconfronteerd. De burgers en de overheid verwachten van de politie, dat er doeltreffend tegen opgetreden wordt. Maar onlangs verklaarde een adjudant van de Rijkspolitie in een groepsdiskussie: „Hoe moeten wij in ons dorp dit wereldprobleem tegen houden?”. Het is een probleem van niet te onderschatten omvang geworden.

Door velen wordt het toenemend gebruik van drugs onder de jeugd als een gevaar beschouwd.

Men kan dit onderwerp daarom niet oppervlakkig bekijken en steeds meer mensen gaan vragen stellen over hetgeen aan dit verschijnsel ten grondslag ligt.

Waar komt het druggebruik uit voort?

Wat willen de gebruikers er mee bereiken?

Is het gebruik gevaarlijk? Enz. enz.

Hoewel zakelijke informatie over het druggebruik noodzakelijk is, moeten we onszelf dwingen tot het dóórvragen naar het „waarom” van dit gebruik en moeten we ons niet op de uiterlijke verschijnselen verkijken.

Wij kennen in onze samenleving bijv. alcoholisten. Soms zijn het „stille drinkers”. Anderen lopen het ene café uit en het andere in.

Als we deze zaak iets nader bekijken, blijkt er over het algemeen iets meer aan de hand te zijn dan alleen maar een overmatig alcoholgebruik. Er liggen andere dingen aan ten grondslag. Er blijken oorzaken te bestaan waar dit gedrag uit voort komt.

Een slechte huwelijksrelatie, geen promotiekansen, tegenslagen of vereenzaming blijken aan dit afwijkend gedrag ten grondslag te liggen.

Wanneer een student in een bepaalde periode regelmatig toeter-zat thuis komt, is het een beetje kortzichtig te zeggen, dat dit komt omdat er pils bestaat. De achtergrond van dit verschijnsel blijkt niet zelden te bestaan uit het zakken voor een tentamen, het uitraken van een verkering, een slechte verhouding met het ouderlijk huis of vereenzaming.

De uiterlijke gedragingen zijn op zichzelf niet zo belangrijk.

De aandacht moet in de eerste plaats gericht zijn op de zaken, die aan deze gedragingen ten grondslag liggen.

Men spreekt wel eens over de „oorzaken-structuur”, die eerst bestudeerd moet worden, wil men iets van afwijkend gedrag kunnen begrijpen en hulp kunnen bieden.

Alvorens op de vragen mb.t. de achtergronden van het druggebruik in te gaan, eerst enige informatie over

Drugs

In het Nederlands woordenboek komen we het woord „drug” niet tegen. Het is een Engels woord, dat o.a. kruid, medicijn en bedwelmend middel betekent.

Drugs kunnen we omschrijven als de in een bepaalde samenleving niet aanvaarde en ook niet als medicijn voorgeschreven stoffen, die men gebruikt om in een betere toestand van welbevinden te geraken. Men gebruikt drugs dus om tijdelijk zijn stemming, gevoelens, denkwijze en waarnemingswijze te veranderen, zonder dat hiervoor een medische indicatie bestaat.

Men onderscheidt „soft drugs” en „hard drugs”. Wij zullen dit direkt nader verklaren. Het onderscheid is zeer reëel en even veelzeggend als het onderscheid tussen bier en spiritus.

Tot de „hard drugs” worden o.a. gerekend opium, heroïne en morfine.

Dit zijn stoffen, die in het lichaam van de gebruiker ernstige veranderingen teweeg brengen. Wanneer het gebruik van deze drugs gestaakt wordt, treden er funktiestoornissen in het lichaam op, zodat de gebruiker geneigd is met het gebruik door te gaan.

Met „soft drugs” worden marihuana en hashish (of hasj) aangeduid.

Het gebruik van deze stoffen levert de genoemde ernstige funktiestoornissen niet op. Het gebruik van deze stoffen is tegenwoordig het meest in discussie. De gevaren van de „hard drugs” zijn voor de meeste mensen wel duidelijk. Over „soft drugs” doen veel tegenstrijdige berichten de ronde. Sommigen zien het als een zegen, anderen als een vloek.

Marihuana en hashish zijn afkomstig van de vrouwelijke exemplaren van de hennepplant, die de naam Cannabis Sativa heeft gekregen. Derhalve noemt men marihuana en hashish ook wel cannabisprodukten.

Marihuana is het gedroogde en fijn gesneden blad. Hashish wordt uit het hars van de plant bereid.

De volgende keer enige informatie over deze stoffen.

☆☆☆ **Beangstigende cijfers**

Dezer dagen kon men in de kranten lezen dat de Ned. Herv. Kerk van Amsterdam op een uitgavenbudget van twee miljoen zeshonderdduizend gulden een tekort verwacht van vierhonderd zeventig duizend gulden. Deze kerk telt ruim vijf en twintig duizend belijdende leden, twee en veertig en een half duizend doopleden en ruim drie en zestig duizend z.g. „geboortelieden”. Van deze betalen slechts negentien duizend leden vaste bijdragen. In totaal één miljoen zes honderd duizend gulden. Aan collecten komt per jaar binnen drie en negentig duizend gulden. Voor de registratie van haar leden betaalt deze kerk de kapitale som van ruim acht en tachtig duizend gulden.

Onlangs las ik nog weer eens de „Confidentie” van dr Kuyper, door hem geschreven in 1873. Dus ongeveer honderd jaar geleden. Hij deelt daarin mee dat de Herv. Kerk van Amsterdam toen ongeveer honderd veertig duizend doop- en belijdende leden telde! Dat is ruim twee maal zoveel als nu, terwijl de bevolking van Amsterdam in de laatste eeuw veel meer dan verdubbeld is.

Interessant is ook zijn mededeling dat de Ned. Herv. Kerk destijds per jaar zestig duizend gulden staatssubsidie ontving en meer dan honderd veertig duizend gulden aan rente ontving voor kerk, armen en gestichten. Dat wil zeggen dat ze een kapitaal bezat van ongeveer vijf miljoen gulden. Dat betekent voor onze tijd misschien honderd miljoen gulden.

C. V.

KERKNIEUWS

Ds M. J. Arntzen — Ds M. J. Arntzen, be-roepen predikant te Breukelen kan de preek-beurten die hij onder voorbehoud in ver-schillende plaatsen had aanvaard, door de veranderde omstandigheden tot zijn spijt niet vervullen.

Ds P. P. Goossens — Op 22 juni 1971 ver-trok ds P. P. Goossens met zijn gezin van Schiphol naar zijn werkterrein op Soemba na een verblijf in Nederland van ruim 7 maan-den. Ziekte van één van zijn kinderen maak-te dit verlof noodzakelijk. Behalve de ouders van ds Goossens en enige naaste familie-leden waren bij dit afscheid ook aanwezig namens de vereniging S.O.S. de predikanten J. F. van Hulsteijn J.F.zn. en H. G. Schaeffer, beiden leden van het dagelijks bestuur der vereniging.

Veel gelegenheid tot een rustig gesprek in de roezemoezige vertrekhal van Schiphol was er niet meer. Voorzover het ds en mevrouw Goossens betreft stond dit afscheid in het teken van de woorden, die Jezus sprak: „Nie-mand, die de hand aan de ploeg slaat en ziet naar hetgeen achter hem ligt, is geschikt voor het Koninkrijk Gods.” (Lucas 9 : 62). Zij za-gen niet achterom. Zij zagen vooruit. Er was geen plaats voor weemoed, doch voor ver-wachting. De Here God zegene hen en de Soembanese gemeenten van Christus.

De Heere schonk ons een kind, dat wij

Naomi Jannellie

(Naomi)

noemen.

J. Kadijk
T. A. Kadijk-v. d. Bree
Simone
Sigine
Debora

Schiedam, Chopinplein 66
19 juli 1971

De Heere schonk ons tot onze grote blijdschap een dochtertje en zusje

Zwaantje Janet

A. Regeling
L. Z. Regeling-van der Veen
Joan
Bert
Hans

Gramsbergen, 25 juli 1971
Stationsstraat 15

Leendert Jacobus Struik

en

Pietje Damstra

zijn blij u mee te delen dat zij vandaag, 30 juli, s middags om 2.00 uur in de „Schierstins” te Veenwouden hopen te trouwen.

Met onze familie en vrienden willen wij Gods zegen over ons huwelijk vragen in een kerkdienst in de „Nije Warf” te Wouterswoude, vanmiddag om 3.00 uur. In deze dienst zal voorgaan de Weleerwaarde Heer ds. C. P. Plooy te Heemstede.

Ons toekomstig adres is:
Hofstee 18 te Werkendam.

Arnhem, juli 1971.

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Ja-ger, D. W. L. Milo, Prof. C. Veen-hof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Ka-per, van Lynden van Sandenburg-laan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbeta-ling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

Dankbaar aan de Here, delen wij u mee, dat onze lieve vader en moeder, opa en oma,

J. BOS

en

A. J. BOS-VAN DOOREN

op 1 augustus a.s., 25 jaar getrouwd ho-pen te zijn.

Peter en Alie
Jolanda

Els en Henk

Geke

Martha

Kampen, juli 1971
Broederweg 15

Op zaterdag 31 juli kunt u hen feliciteren van 3-5 uur in de koffiekamer van de Stadsgehoorzaal, Burgwal 84 te Kampen.

Te huur:

ZOMERHUISJES EN CARAVANS

na 24 juli — (met korting) — ook voor weekend.

Bel „De Veluwerand” 0 5250 - 1185.

GEREF. KORR. KLUB v. alle leeft. (ook kennism.)
Postbus 58, Den Helder.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Plaats uw familieberichten

in dit blad.